RAPORT DE EXPERTIZĂ

La proiectul de lege cu privire la Curtea Constituțională

Tipul actului vizat de proiect:

Înregistrat cu nr.

Domeniul:

din:

I. EVALUAREA GENERALĂ

1. Autor al actului normativ este Guvernul , autor nemijlocit - Ministerul Justiţiei

2. Categoria actului normativ propus: Lege organică , ceea ce corespunde/nu corespunde art.72 din Constituţie și Legii 100/2017 privind actele normative.

Expertul nu are obiecţii la categoria actului

3. Scopul promovării proiectului

Conform Notei de Fundamentare, printre scopurile proiectului este instituirea unui singur cadru legislativ de organizare și funcționare a Curții Constituționale, obiectiv reflectat într-o serie de documente de politici (Strategia privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025, Planul național de acțiuni pentru aderarea Republicii Moldova la Uniunea Europeană pe anii 2024-2027 etc.).

De asemenea, s-a urmărit incorporarea unor recomandări privind: - reglementarea unitară a modului de organizare și funcționare a Curții Constituționale, - oferirea unei autonomii mai largi Curții Constiţutionale in reglementarea procedurilor interne; - păstrarea garanțiilor judecătorilor și Curtii Constitutionale; - îmbunătățirea unor institute etc.

Suplimentar, se menționează că proiectul a abordat o serie de elemente noi, necesare a fi reglementare în legislația privind Curtea Constituțională (- exercitarea controlului a priori a constituționalității tratatelor internaționale; - consolidarea mecanismului de responsabilizare a judecătorilor Curții Constituționale; - acordarea către Curtea Constituțională a prerogativei de reglementare a aspectelor ce vizează activitatea jurisdicțională; - modificarea conținutului jurământului etc.).

Din analiza generală a textelor de legi în vigoare și a proiectului înaintat se poate distinge și scopul limitării înscrierii de norme procedurale în conținutul legii care va reglementa funcționarea Curții Constituționale.

4. Respectarea transparenței decizionale

Anunțul privind inițierea procesului de elaborare a proiectului de lege a fost publicat pe pagina web la 09.04.2024 (https://justice.gov.md/ro/content/anunt-privind-initierea-procesului-de-elaborare-proiectului-de-lege-cu-privire-la-curtea).

Proiectul de lege a fost publicat și remis spre avizare/coordonare la 30.05.2024 (https://justice.gov.md/ro/content/proiectul-de-lege-cu-privire-la-curtea-constitutionala).

Sinteza obiecțiilor și recomandărilor asupra proiectului a fost plasată pe pagina web la 09.12.2024, când proiectul a fost remis spre examinare Guvernului (https://justice.gov.md/ro/content/examinarea-pentru-aprobare-guvern-proiectului-de-lege-cu-privire-la-curtea-constitutionala).

Notă: Proiectul de lege a fost aprobat de către Guvern la 11.12.2024, fiind înregistrat la Parlament în aceeași zi. Comisia sesizată în fond (Comisia juridică, numiri și imunități) a examinat proiectul în ședința sa din 13.12.2024, tot în aceeași zi de 13 decembrie 2024 proiectul fiind examinat și aprobat de către Parlament în prima lectură. Corespunzător, se poate constata că în cadrul Parlamentului Republicii Moldova nu au fost organizate consultări publice asupra proiectului final de lege, în conformitate cu art.49/1 și art.52 din Regulamentul Parlamentului.

Etapele transparenței procesului decizional nu au fost respectate

Termenele de plasare și consultare a proiectului au fost respectate

Sinteza recomandărilor pe pagina web a autorului a fost plasata

II. FUNDAMENTAREA PROIECTULUI

5. Structura notei informative

Nota de fundamentare a proiectului nu corespunde întru totul structurii stabilite de anexa Legii 100/2017 (în redacția Legii 49.2024), lipsind compartimentele privind: 1. Analiza impactului de reglementare. 2. Compatibilitatea proiectului actului normativ cu legislația UE. 3. Măsurile necesare pentru implementarea prevederilor proiectului actului normativ. Considerăm că în cuprinsul Notei de Fundamentare este completat eronat compartimentul ”Modul de incorporare a proiectului in sistemul actelor normative in vigoare”, menționându-se că ”Urmare a adoptării proiectului de lege va fi necesară elaborarea și aprobarea de către Curtea Constituțională a regulamentului/regulamentelor de punere in aplicare a legii”, ceea ce constituie o acțiune de implementare ulterioară a reglementărilor, nu de încorporare în cadrul normativ existent. Noul proiect compilează/adaptează prevederile celor două legi organice existente privind funcționarea Curții Constituționale, cu succinte elemente noi, fără a afecta esențial modul existent de constituire, organizare și funcționare a instanței de contencios constituțional.

Nota informativă nu corespunde structurii

6. Suficienţa argumentării.

În opinia noastră, argumentarea proiectului de lege este insuficientă, dintr-o serie de considerente, după cum urmează.

1. În primul rând, argumentarea este insuficientă din punct de vedere al omiterii abordării prioritare a unor probleme importante vizând activitatea Curții Constituționale, constând în necesitatea modificării prealabile a unor prevederi ale Constituției Republicii Moldova. Menționăm în acest sens, că Strategia privind asigurarea

independenţei şi integrităţii sectorului justiţiei pentru anii 2022–2025 şi Planul de acţiuni pentru implementarea Strategiei privind asigurarea independenţei şi integrităţii sectorului justiţiei pentru anii 2022–2025 (Legea 2011/2021) prevăd că în scopul consolidării rolului Curţii Constituţionale era necesară elaborarea, consultarea și adoptarea pe parcursul anilor 2023-2024 a unor modificări ale Constituției Republicii Moldova referitoare la ”componenţa şi durata mandatului judecătorilor Curţii Constituţionale”. Aceste modificări prealabile erau necesare pentru:
- a stabili un număr impar de judecători (pentru a evita situaţia parităţii votului);
- stabilirea expresă a deținerii unui singur mandat, fără posibilitatea de a fi reînnoit (pentru garantarea independenţei judecătorului constituţional în exercitarea mandatului).
După adoptarea respectivelor modificări constituționale urma să se purceadă la promovarea noii Legi cu privire la Curtea Constituțională, care putea să detalieze mai multe aspecte vizând modul de selectare a judecătorilor Curții, evaluarea prealabilă a acestora și modul de votare cu o majoritate calificată în cadrul autorităților cu drept de desemnare a judecătorilor. Despre necesitatea unor selecții speciale și mai ales despre majorități calificate pentru desemnarea judecătorilor Curții Constituționale este recomandat de avizele și studiile Comisiei de la Veneția (a se vedea în acest sens spre exemplu compartimentul ”4.3.1 Majoritatea calificată pentru alegeri” din ”Compilația de avize, rapoarte și studii ale Comisiei de la Veneția privind justiția constituțională” (https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2022)050-e)).

2. Nici excluderea mai multor reglementări procedurale exprese nu este suficient de argumentată, limitându-se la considerații generale (”oferirea unei autonomii mai largi”, ”cum există în majoritatea statelor”, etc.). Abordarea respectivă nu este precedată de o analiză a prevederilor existente care ar împiedica Curtea Constituțională să-și desfășoare activitatea ”autonom și independent”.

3. Introducerea unor novații, cum ar fi controlul a priori al constituționalității tratatelor internaționale, nu este însoțită de prevederi exhaustive privind subiecții cu drept de sesizare și procedurile speciale care ar fi aplicabile. Tratatele negociate și încheiate în numele Republicii Moldova au o procedură specifică, iar accesul la textele acestora nu este la îndemâna oricui, astfel ca orice subiect prevăzut de Legea cu privire la Curtea Constituțională să poată sesiza neconcordanțele cu prevederile Constituției. Corespunzător, Legea urma să conțină prevederi speciale despre subiecții cu drept de sesizare privind neconstituționalitatea tratatelor (Ministrul Afacerilor Externe, Prim-ministrul, Președintele Republicii Moldova, Președintele Parlamentului/deputații în Parlament), precum și despre procedura de examinare de către Curtea Constituțională a acestui tip de sesizări (fiind o procedură esențialmente nouă). Deoarece nu toți subiecții pot depune anumite tipuri de sesizări, anumite prevederi generale și procedurale speciale ar fi necesare și pentru subiectele legate de: - exercitarea interimatului funcției de Președinte al Republicii Moldova (în caz de suspendare sau imposibilitate a exercitării mandatului de Președinte în exercițiu; - examinarea Constituționalității partidelor politice; - revizuirea Constituției prin inițiativă populară). De notat în acest sens prevederile legislației din România, unde Curtea Constituțională are competențe similare, își aprobă propriile regulamente de funcționare, dar prevederi speciale despre examinarea anumitor tipuri de sesizări sunt incluse expres în Legea privind Curtea Constituțională (art.24-25, 39-41, 42-45 ș.a.).

4. Noua lege nu abordează suficient de clar problema majorității de voturi pentru adoptarea unor hotărâri (acte/hotărâri/decizii/avize/încheieri) ale Curții Constituționale, sintagma ”majoritatea voturilor” fiind interpretată diferit în anumite cazuri:
- pentru alegerea Președintelui Curții Constituționale ar fi suficiente 3 voturi, în cazul că nu toate mandatele de judecător sunt ocupate;
- pentru anumite hotărîri ar fi necesare minim 4 voturi;
- în cazul că sunt completate doar 4 funcții de judecător pot fi luate decizii și cu 2 voturi (paritatea ar presupune că judecătorul este recuzat (art.35 alin.(3); actul contestat este constituțional (art.36 alin.(7) ș.a.).

5. Noul proiect de lege nu a fost expertizat de către Comisia de la Veneția, situație care nu este argumentată în nici un fel de către autori, în condițiile când anterior chiar și anumite modificări minore în legislația privind Curtea Constituțională au fost supuse avizării de către respectivul for juridic pan-european.

Argumentarea nu e suficientă

7. Compatibilitatea cu legislaţia comunitară şi alte standarde internaţionale.

Nota de fundamentare nu conține referințe la legislația comunitară/acte internaționale, dar se face referință la anumite opinii privind justiția constituțională ale Comisiei pentru democrație prin drept a Consiliului Europei (Comisia de la Veneția).

Nota / proiectul nu conţine referinţe la acquis-ul comunitar

Nota / proiectul conţine referinţe la alte standarde internaţionale relevante

8. Fundamentarea economico-financiară.

Conform Notei de Fundamentare, pentru implementarea proiectului legii cu privire la Curtea Constituțională nu sunt necesare cheltuieli financiare suplimentare.

În același timp, art.20 alin.(5) din proiect conține o normă nouă, privind acordarea indemnizațiilor de concediere judecătorilor Curții Constituționale care ”pleacă onorabil din sistem”, egale cu 50% din salariul mediu lunar înmulțit la numărul de ani lucrați complet în funcția de judecător. Corespunzător, suma pentru un judecător al Curții Constituționale demisionat onorabil la final de mandat ar constitui minim 150 mii lei (raportat la veniturile pentru anul 2023).

Cheltuieli financiare vor fi necesare și în scopul asigurării funcționării cabinetului Președintelui Curții Constituționale, prevederile respective fiind introduse relativ recent în legislație, precum și pentru salarizarea noii funcții de Secretar General adjunct al Curții Constituționale (art.47 alin.(2) din proiectul de lege).

Implementarea proiectului nu presupune cheltuieli financiare

Nota informativă nu conține fundamentarea economico-financiară

9. Analiza impactului de reglementare.

Analiza impactului de reglementare a proiectului nu este necesară

Analiza impactului de reglementare a proiectului nu este suficient argumentată/documentată

10. Analiza ex-ante.

Analiza ex-ante a proiectului nu este necesară

Analiza ex-ante a proiectului nu este suficient argumentată/documentată

III. EVALUAREA DE FOND

11. Stabilirea şi promovarea unor interese / beneficii.

Prevederile proiectului conțin anumite reglementări care stabilesc/promovează interese și beneficii pentru judecătorii Curții Constituționale, în special referitoare la garanțiile de independență, inamovibilitatea și

inviolabilitatea judecătorilor Curții Constituționale, precum și garanțiile sociale ale acestora (salarii, pensii, indemnizații).

În cea mai mare parte, sunt păstrate beneficiile existente în legislație pentru judecătorii Curții Constituționale, acestea fiind printre cele mai înalte din cadrul funcțiilor de demnitate publică, situație care își găsește argumentarea în statutul deosebit al Curții Constituționale, care garantează supremaţia Constituţiei, asigură realizarea principiului separării puterii de stat în putere legislativă, putere executivă şi putere judecătorească şi garantează responsabilitatea statului faţă de cetăţean şi a cetăţeanului faţă de stat.

Suplimentar, sunt reduse considerabil prevederile despre procedura jurisdicțională, asigurând astfel posibilitatea pentru judecătorii Curții de a-și aproba propriile reglementări în domeniu, prin acte interne ale căror prevederi nu pot fi contestate sau anulate de vreo altă instanță națională.

Notă: Prin omiterea includerii unor reglementări speciale vizând modul de selectare a judecătorilor Curții, evaluarea prealabilă a acestora și modul de votare cu o majoritate calificată în cadrul autorităților cu drept de desemnare a judecătorilor se conservează o situație juridică existentă de circa 30 de ani: desemnarea a 4 din cei 6 judecători ai Curții prin discreția absolută a autorităților politico-administrative (Parlamentul și Guvernul Republicii Moldova), precum și posibilitatea desemnării judecătorilor în funcție pentru un nou mandat. Perpetuarea acestei stări de fapt și de drept a fost adesea criticată, judecătorii astfel desemnați fiind adesea considerați ca ”obedienți” intereselor forțelor politice aflate la guvernare (care i-au desemnat sau urmează să-i desemneze).

Proiectul promovează interese, beneficii

Promovarea intereselor/beneficiilor se face cu respectarea interesului public

12. Prejudicii aduse prin aplicarea actului.

Potențialele prejudicii ar putea fi generate de lipsa în lege a unor prevederi procedurale generale (accesul la actele dosarului, înregistrarea audio-video a ședințelor plenare, protocolarea ședințelor, accesul la interpret, termene de procedură clar stabilite), precum și de modul de impunere a facilitării activității Curții (prezentarea punctelor de vedere, participarea obligatorie la ședințe, executarea hotărilor și adreselor în lipsa sancțiunilor pentru neexecutare etc.).

La aplicare, proiectul va aduce prejudicii

Prejudicierea intereselor/beneficiilor se face cu respectarea interesului public

13. Vulnerabilitatea proiectului din perspectiva drepturilor omului

Proiectul respectă drepturile/libertăţile

14. Compatibilitatea proiectului cu prevederile cadrului normativ național

Proiectul este compatibil cadrului normativ naţional

15. Analiza detaliată a prevederilor

Nr. obiecției	Art.	Text	Obiecții	Elemente de coruptibilitate/vulnerabilitate	Recomandări

1	Art.7	Articolul 7. Obligativitatea executării cererilor Curții Constituționale Autoritățile publice, persoanele fizice și juridice, indiferent de tipul de proprietate și forma de organizare, sunt obligate să comunice informații, să prezinte, în termen de 15 zile, documentele și actele pe care le dețin, solicitate de Curtea Constituțională în vederea exercitării atribuțiilor sale funcționale.	Sintagma ”atribuții funcționale” nu face deosebire între atribuțiile stabilite prin lege și cele care ar putea fi stabilite prin regulamente interioare, ultimele nefiind aplicabile erga omnes.	Array	Completarea art.7 în final cu textul ”stabilite de lege” (inclusiv Constituția).

2	Art.9	Articolul 9. Structura Curții Constituționale (1) Curtea Constituțională se compune din 6 judecători, numiți pentru un mandat de 6 ani. Judecătorul Curții Constituționale poate deține această funcție pe durata a două mandate. (2) Doi judecători sunt numiți de Parlament, doi de Guvern și doi de Consiliul Superior al Magistraturii.	Strategia privind asigurarea independenţei şi integrităţii sectorului justiţiei pentru anii 2022–2025, adoptată prin Legea organică Nr. 2011/2021 prevede că ”Potrivit bunelor practici, numărul judecătorilor constituţionali urmează a fi impar în vederea excluderii blocajelor în procesul decizional, şi anume pentru a evita situaţia parităţii votului. Totodată, deţinerea unui singur mandat, fără posibilitatea de a fi reînnoit, are drept obiectiv garantarea independenţei judecătorului constituţional în exercitarea mandatului.”. Elaborarea și adoptarea prealabilă a respectivelor modificări ale Constituției erau necesare în scopul consolidării rolului Curţii Constituţionale, iar ulterior să se purceadă și la adoptarea unei noi legi în domeniu. De asemenea, în cadrul definitivării proiectului s-a renunțat la necesitatea stabilirii exprese în lege a prevederilor despre organizarea concursurilor și verificărilor prealabile pentru candidații la funcția de judecători ai Curții Constituționale, în scopul reducerii posibilităților de promovare pe criterii de interese politice, de grup, fără verificare riguroasă a competențelor profesionale și a criteriilor de corespundere etică ale candidaților. Remarcabil, Comisia de la Veneția a menționat anterior că ”Ar fi recomandabil ca proiectul să prevadă includerea unui spectru politic larg în procedura de numire. Până în prezent, nici Constituția, nici Legea privind Curtea Constituțională nu prevăd o majoritate calificată pentru numirea celor doi judecători aleși de Parlament." (a se vedea pct.4.3.1.Majoritatea calificată pentru alegeri, din ”Compilația de avize, rapoarte și studii ale Comisiei de la Veneția privind justiția constituțională” (https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-PI(2022)050-e)). Posibilitatea numirii judecătorilor pentru al doilea mandat conduce la	Array	Elaborarea și adoptarea unui proiect de modificare a Constituției, care să prevadă : - anumite condiții generale prealabile pentru a putea candida la funcția de judecător (vîrstă, experiență, calificare); - un număr impar de judecători; - limitarea la un singur mandat (posibil mai îndelungat). Stabilirea expresă în lege a verificărilor prealabile și a concursurilor publice pentru candidații la funcția de judecători ai Curții Constituționale . Excluderea prevederilor despre posibilitatea obținerii unui nou mandat.

3	Art.10 alin.(2)	Articolul 10. Plenul Curții Constituționale ...(2) Cvorumul în plen este de două treimi din numărul total al judecătorilor Curții Constituționale.	Formularea ”numărul total” este pasibilă de interpretare și poate genera anumite blocaje ulterioare.	Array	Stabilirea expresă a numărului de cel puțin 4 judecători pentru ca ședința plenară a Curții Constituționale să fie deliberativă (să aibă cvorum)
4	Art.12, alin.(1) lit.d) Art.47 alin.(2)	Articolul 12. Atribuțiile președintelui Curții Constituționale (1) Președintele Curții Constituționale exercită următoarele atribuții: d) exercită conducerea generală a Secretariatului Curții Constituționale, numește în funcție, modifică, suspendă și dispune încetarea raporturilor de serviciu ale funcționarilor publici și ale personalului din cadrul cabinetului persoanei cu funcție de demnitate publică, angajează și eliberează din funcție alt personal, în condițiile legii; Articolul 47. Secretariatul Curții Constituționale ...(2) Secretariatul Curții Constituționale este condus de secretarul general, care este asistat de un secretar general adjunct.	Conform art.47 alin.(2) al aceluiași proiect de lege, Secretariatul Curții Constituționale va fi condus de către un Secretar general, asistat și de către un Secretar general adjunct. Formularea ”conducerea generală” a Secretariatului determină prerogative și atribuții extinse pentru Președintele Curții Constituționale, care nu este decât un judecător ca și toți ceilalți, și trebuie să se concentreze pe activitatea jurisdicțională, nu cea administrativă.	Array	Atribuțiile de Președintelui Curții Constituționale ar urma să fie limitate la cele jurisdicționale și la numirea persoanelor din propriul cabinet. Atribuțiile de numire în funcție a funcționarilor publici/alt personal și majoritatea atribuțiilor de gestionare a mijloacelor financiare alocate Curții Constituționale ar putea să țină de competența Secretarului General al Curții, care la rândul său, să fie angajat prin hotărîre a Plenului Curții Constituționale și să fie responsabil în fața tuturor judecătorilor, nu doar a Președintelui.

5	Art.13, alin.(1)	Articolul 13. Criterii de eligibilitate și modul de selectare a candidaților la funcția de judecător al Curții Constituționale (1) Judecător al Curții Constituționale poate fi persoana cu reputație ireproșabilă, care deține cetățenia Republicii Moldova, are domiciliu în țară, are pregătire juridică superioară, înaltă competență profesională și o vechime de cel puțin 15 ani în activitatea juridică, în învățământul juridic superior sau în activitatea științifică și are mai puțin de 65 ani la accederea în funcție.	Sintagmele ”reputație ireproșabilă”, ”care deține cetățenia”, ”domiciliu în țară”, ”înaltă competență profesională” nu au descifrare expresă în textul legii și pot fi pasibile de diverse interpretări, inclusiv abuzive. În lipsa unor prevederi exprese despre modalități de selecție și verificare prealabilă a candidaților la funcția de judecători, criteriile respective sunt lăsate la discreția absolută a autorităților care numesc judecătorii, iar această discreție poate fi exercitată și abuziv/ în interese de grup sau personale. Criteriul ”deține cetățenia” ar necesita aprofundare (spre exemplu - dobândită prin naștere; deținută în ultimii cel puțin 15 ani). Criteriul ”domiciliu în țară” nu este clar dacă presupune existența unei proprietăți imobiliare în Republica Moldova la care să domicilieze candidatul, termenul de domiciliere în RM, posibilitățile de numire a unui candidat care întrunește toate celelalte criterii dar la moment se află peste hotare.	Array	Stabilirea anumitor criterii vizînd ”reputația ireproșabilă” și a ”înaltei competențe profesionale”, precum și a modalităților de verificare a corespunderii acestora. Criteriul ”domiciliului în țară” necesită detaliere.
6	Art.16	Articolul 16. Inamovibilitatea (1) Judecătorul Curții Constituționale este inamovibil pe toată durata mandatului. (2) Mandatul de judecător al Curții Constituționale se suspendă sau se ridică numai în cazurile stabilite de prezenta lege.	Alineatul (2) al art.16 contrazice alineatul (1) al aceluiași articol, stabilind posibilități de depășire a inamovibilității garantate judecătorilor.	Array	Excluderea textului alineatului (1) al art.16.

7	Art.17 alin.(3)	Articolul 17. Inviolabilitatea judecătorilor Curții Constituționale ... (3) Urmărirea penală împotriva judecătorului Curții Constituționale poate fi pornită doar de către Procurorul General, iar în lipsa acestuia de către un adjunct în temeiul ordinului emis de Procurorul General, cu acordul prealabil al plenului Curții Constituționale. În cazul săvârșirii de către judecător a infracțiunilor specificate la art. 243, 324, 326 și 330/2 din Codul penal al Republicii Moldova 985/2002, precum și în cazul infracțiunilor flagrante, acordul plenului Curții Constituționale pentru pornirea urmăririi penale nu este necesar.	Articolul stabilește doar competența de pornire a urmăririi penale privind judecătorul Curții Constituționale, nu și instanța competentă să judece infracțiunile comise de judecătorii constituționali. Prevederea că Procurorul general pornește urmărirea penală nu determină per se că anume Procurorul General va efectua urmărirea penală și va trimite dosarul în instanță, acest lucru fiind posibil de delegat conform legislației cu privire la Procuratură și legislației procesual penale - către procuraturi de nivel mai inferior (specializate, teritoriale) sau procurori subordonați (din cadrul Procuraturii generale sau din alte procuraturi, prin formarea unui grup de urmărire penală).	Array	Stabilirea expresă a competenței de judecare a dosarelor penale privind judecătorii constituționali numai de către Curtea Supremă de Justiție (în complet simplu ca instanță de fond și în complet lărgit ca instanță de apel/recurs).

8	Art.17	Articolul 17. Inviolabilitatea judecătorilor Curții Constituționale	Articolul respectiv nu abordează în nici un fel răspunderea contravențională a judecătorului constituțional, ceea ce semnifică posibilitatea ca acesta să fie supus răspunderii contravenționale pentru orice faptă, fără ca instanța de contencios constituțional să poată interveni în vreun fel. Corespunzător, am putea admite că orice agent contravențional competent ar putea cerceta judecătorul constituțional pentru comiterea contravențiilor legate de exercitarea atribuțiilor de serviciu : abuzul de putere sau abuzul de serviciu (art.312); neglijența în serviciu (art.312/2); excesul de putere sau depășirea atribuțiilor de serviciu (art.313), favoritismul (art.313/1); nedeclararea sau nesoluționarea conflictului de interese (313/2) etc., contravenții pentru comiterea cărora legea stabilește și pedeapsa de a deține o anumită funcție.	Array	Examinarea posibilităților de limitare a răspunderii contravenționale a judecătorilor pentru acțiuni în legătură cu exercitarea atribuțiilor de serviciu.

9	Art.20 alin.(3), (4) și (5)	Articolul 20. Garanțiile sociale (3) Pensia pentru vechime în muncă se plătește integral judecătorului în funcție. (4) După pensionare, judecătorul are dreptul să se angajeze și să primească atât pensia, cât și salariul integral. (5) Judecătorului Curții Constituționale care a plecat onorabil din sistem i se plătește o indemnizație unică de concediere egală cu 50% din produsul înmulțirii salariului său mediu lunar la numărul de ani lucrați complet în funcția de judecător. În calculul indemnizației unice de concediere pentru judecătorul demisionat și reîntors în funcție se ia timpul activității în funcția de judecător de la data încetării ultimei demisii.	Prevederile respective stabilesc facilități suplimentare pentru judecătorii Curții Constituționale. Cu toate că statutul și responsabilitatea judecătorilor Curții Constituționale necesită un grad sporit de garanții sociale, acestea ar putea fi acordate în timpul exercitării mandatului, mai puțin la expirarea lui.	Array	Revizuirea prevederilor despre primirea concomitentă a salariului de judecător al Curții Constituționale și a pensiei de judecător al Curții. Revizuirea prevederilor despre acordarea indemnizației la plecarea ”onorată” din funcție.

10	Art.26 alin.(2)	Articolul 26. Acțiunea actului contestat ... (2) Se poate dispune suspendarea acțiunii în vederea evitării prejudiciilor și consecințelor negative iminente și ireparabile de o gravitate semnificativă: de ce să se stabilească, CC decide 1) actelor normative care afectează sau se referă la următoarele domenii: a) suveranitatea și puterea de stat; b) drepturile și libertățile fundamentale ale omului; c) democrația și pluralismul politic; d) separația și colaborarea puterilor; e) unitatea poporului și dreptul de identitate; f) securitatea economică sau financiară a statului; g) alte domenii pentru care Curtea Constituțională consideră necesară suspendarea acțiunii actului contestat.	Conținutul lit. g) de la alin.(2) al art.26 anulează în mare parte necesitatea mențiunilor exprese supra. Reieșind din principiul autonomiei, independenței și al stabilirii propriei competențe, dreptul de a suspenda acțiunea actelor contestate ar putea să rămînă la discreția absolută a Curții Constituționale.	Array	Revizuirea textului alin.(2) al art.26.
11	Art.29	Articolul 29. Termenul de soluționare a sesizării Curtea Constituțională examinează sesizarea în termen de 6 luni de la data înregistrării acesteia. La solicitarea judecătorului-raportor sau a participanților la proces, plenul Curții Constituționale poate prelungi termenul de soluționare a sesizării.	Textul nu stabilește un termen limită pentru care poate fi prelungit termenul de soluționare a sesizării de către Curtea Constituțională. De notat că anterior au existat precedente în care o sesizare la Curtea Constituțională a fost examinată, spre exemplu, timp de 3 ani (HCC nr.14 din 02.05.2017).	Array	Stabilirea unui termen limită (3-6 luni) pentru care poate fi prelungit termenul de soluționare a sesizării.

12	Art.3 2 alin.(3)	Articolul 32. Răspunderea pentru încălcarea procedurii jurisdicției constituționale (3) Îndepărtarea din sala de ședințe poate fi aplicată de Curtea Constituțională în cazul în care persoana, care a fost avertizată în conformitate cu alin. (2) perturbează în mod repetat ordinea publică în timpul desfășurării ședinței, amenință securitatea participanților la proces, manifestă lipsă de respect față de Curtea Constituțională prin nerespectarea dispozițiilor date de președintele ședinței, precum și săvârșește fapte care denotă desconsiderare vădită față de Curtea Constituțională și de procedura jurisdicției constituționale.	Textul nu stabilește modalitatea de îndeplinire a sancțiunii ”Îndepărtarea din sala de ședințe” (organele abilitate, modalitățile de aplicare a forței etc.)	Array	Stabilirea modului de executare a sancțiunii ”Îndepărtarea din sala de ședințe” .

13	Art.33	Articolul 33. Ședințele Curții Constituționale (1) Curtea Constituțională examinează sesizările aflate pe rol în cadrul ședințelor publice, cu excepția cazurilor în care legea prevede examinarea sesizărilor în ședințe închise. (2) Sesizările privind interpretarea Constituției, precum și inițiativele de revizuire a Constituției se examinează în ședințe închise, fără participarea părților, cu excepția cazului în care Curtea Constituțională decide altfel. Dispozitivul hotărârilor privind interpretarea Constituției și al avizelor asupra inițiativelor de revizuire a Constituției se pronunță public. Părțile sunt informate despre data, ora și locul pronunțării publice a dispozitivului. (3) Informația despre data, ora și ordinea de zi a ședințelor Curții Constituționale se anunță pe pagina web oficială a Curții Constituționale. (4) În cazul în care publicitatea ședințelor poate dăuna securității statului și ordinii publice, plenul Curții Constituționale poate dispune organizarea ședinței închise. La examinarea cauzei în ședință închisă se respectă procedura jurisdicției constituționale. (5) Ședința Curții Constituționale este prezidată de președintele Curții Constituționale, sau după caz de președintele ședinței, în condițiile regulamentului Curții	Articolul respectiv nu conține prevederi necesare pentru procedurile jurisdicționale: - efectuarea înregistrării audio-video a ședințelor plenare și plasarea pentru acces public a acestora; - întocmirea procesului-verbal al ședinței plenare și accesul la acesta; - asigurarea dreptului la interpret (din contul părții care solicită, eventual). De notat că prevederi de acest gen conține în prezent Codul jurisdicției constituționale, care însă va fi abrogat la adoptarea noii legi.	Array	Reglementarea expresă în lege a efectuării înregistrărilor ședinței, întocmirii procesului verbal etc.

14	Art.35 alin.(3) Art.36 Art.42	Articolul 35. Procedura de examinare a cererilor de recuzare (3) Cererea de recuzare a judecătorului se examinează de plenul Curții Constituționale. Decizia se adoptă cu majoritatea voturilor judecătorilor Curții Constituționale, iar în caz de paritate de voturi recuzarea se admite. Articolul 36. Deliberarea și votarea (3) Actele Curții Constituționale se adoptă cu votul majorității judecătorilor. Articolul 42. Revizuirea hotărârii și avizului (1) Revizuirea hotărârii și avizului se efectuează numai la inițiativa Curții Constituționale, cu votul majorității judecătorilor ei, în cazul în care:	Formulările conform cărora Decizia/actele Curții se adoptă ”cu majoritatea voturilor judecătorilor” nu exprimă clar dacă este vorba despre numărul total de 6 judecători, despre numărul real existent de judecători sau numărul de judecători prezenți la ședință. De asemenea, nu este stabilit dacă judecătorul recuzat participă la examinarea recuzării și poate vota.	Array	Concretizarea numărului de judecători care pot decide recuzarea și constituie majoritatea necesară pentru adoptarea actelor.

15	Art.44	Articolul 44. Obligația autorităților publice privind executarea actelor Curții Constituționale (1) Guvernul, în termen de cel mult 6 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, prezintă Parlamentului proiectul de lege cu privire la modificarea actului normativ sau a unor părți ale acestuia declarate neconstituționale. Proiectul de lege respectiv se examinează de Parlament în mod prioritar. (2) Președintele Republicii Moldova sau Guvernul, în termen de cel mult 3 luni de la data publicării hotărârii Curții Constituționale, modifică actul sau unele părți ale acestuia declarate neconstituționale și, după caz, emite sau adoptă un act nou. (3) Constatările Curții Constituționale privind lacunele reglementărilor normative, datorate nerealizării unor prevederi constituționale, indicate în adresă, sunt examinate de către autoritatea vizată, care în termen de cel mult 3 luni, informează Curtea Constituțională despre rezultatele examinării.	Nu este prevăzută vreo modalitate de reacție sau de sancționare în cazul neexecutării intenționate a actelor Curții Constituționale	Array	Stabilirea posibilității aplicării unor sancțiuni de pentru neexecutarea hotărârilor Curții Constituționale.

16	Art.55	Articolul 51. Paza și protecția Paza sediului Curții Constituționale și protecția președintelui și a judecătorilor Curții Constituționale este asigurată în condițiile legii.	Nu se stabilește în baza cărei legi se asigură paza și protecția judecătorilor și a sediului Curții.	Array	Stabilirea expresă în prezenta lege a modalității de asigurare a protecției și pazei sau trimiterea expresă la reglementări speciale din legile corespunzătoare (cu privire la poliție, cu privire la Serviciul de Protecție şi Pază de Stat etc.)

IV. CONCLUZII

1. Proiectul de lege a fost înaintat cu scopul de implementa anumite prescripții din documente anterioare de politici, procedura de consultare publică inițială a fost respectată. Cu toate acestea, proiectul final este promovat în grabă, pentru a asigura îndeplinirea unor planuri/angajamente, dar în detrimentul abordării conceptuale complexe și al calității reglementărilor.

2. Deși a trecut suficient timp de la adoptarea Strategiei privind asigurarea independenței și integrității sectorului justiției pentru anii 2022-2025, care a determinat elaborarea noii Legi, autoritățile responsabile nu au îndeplinit sarcina prealabilă/prioritară: elaborarea și adoptarea unor modificări în Constituția Republicii Moldova vizând formarea și activitatea Curții Constituționale.

3. Argumentarea și formularea unor subiecte importante în conținutul noii legi sunt defectuoase, rămân nesoluționate sau abordate superficial probleme persistente de treizeci de ani, încă de la constituirea Curții Constituționale (selectarea și verificarea candidaților la funcția de judecător; termenele de examinare a sesizărilor; modul de votare; asigurarea executării actelor/adreselor Curții etc.).

4. Noul proiect de lege nu a fost expertizat de către Comisia de la Veneția, conform angajamentelor Republicii Moldova și tradițiilor existente deja în practica juridică de colaborare cu acest organism specializat al Consiliului Europei.

5. Anumite prevederi ale proiectului pot fi apreciate ca afectate de elemente de coruptibilitate și necesită revizuire suplimentară.